

*Sendt til
Fartidsminder sept. 2003*

Slyk Bro, Ulfborg-Vemb Kommune

Fredningsforslaget omfatter: Broen over Damhus Å på Skalstrupvej i Gørding, kaldet Slyk Bro, samt de nærmeste 5 m af landevejen på begge sider af broen - og 5 m mod øst og mod vest af begge bredder af åen.

Forslagsstiller: BY og LAND, Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur i samarbejde med lokalforeningen i Ulfborg-Vemb Kommune.

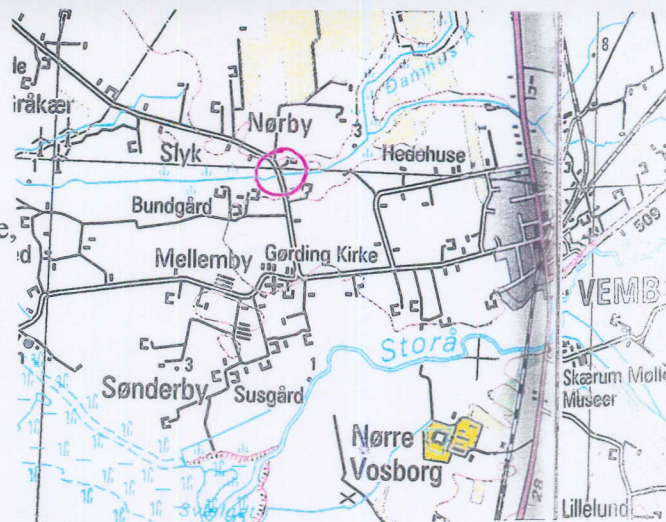
Begrundelse for forslaget:

Broen er et smukt udført og arkitektonisk vellykket bygningsværk, som knytter sig til det arkitektoniske og kulturhistoriske miljø omkring det fredede gods Nr. Vosborg. Teknisk set er den et tidligt eksemplar af en murstensbygget brotype, som afløste tidligere træ- og granitkonstruktioner. Den er desuden udtryk for en privat entreprenørs - etatsråd Tang på Nr. Vosborg - for hans initiativ og igangsættervilje.

For dens arkitektoniske værdi, dens kulturhistoriske tilknytning og dens smukke placering i landskabet bør broen fredes.

Beliggenhed, kort	s. 2
Beskrivelse, omgivelserne	s. 2.
Bygningshistorie:	s. 2
Baggrunden for forslaget:	s. 3
Vedligeholdelsestilstand, planforhold, identifikation:	s. 3.
Fotos og bilag:	s. 4 ff.

Beliggenhed: Ringkøbing Amt, Ulfborg-Vemb Kommune, vest for Vemb by og nord for Gjørding på Skalstrupvej, hvor denne går over Damhus Å i retning mod Nees.

Beskrivelse: Broen er 12,15 m i længden. Bredden er henholdsvis 6,17 m ved den sydlige åbning og 6,13 m ved den nordlige. Vejbanens bredde mellem søjlerne er 5,92 m i den sydlige ende og 5,79 m i den nordlige. Broen spænder i en enkelt bue over åen. (Ill. Forside, 1).

Broen er formet som et cirkelslag, der hviler på to fundamenter med lodrette sider på ca. 1,4 m over vandspejlet. Spændvidden er på ca. 5,75 m og gennemsejlingshøjden ca. 2,3 m. (2).

Såvel brobue som facader og brystninger er muret i store, røde mursten af formatet 25 x 12 x 7 centimeter. Brobuen fremtræder på facaden som et svært dobbelt stik af 60 centimeters tykkelse. Kanten uden for brystningerne er afrappet med udadhældende, tyndere sten i ca 30 cm bredde. Derunder er en muret gesims bestående af to vandret liggende skifter med en lodretstående halv stens afstand. De halve stens indbyrdes afstand giver en sparrenkop-agtig udsmykning. Gesimsen er nederst afsluttet med formsten med kvart-runding. (3, 5, 6, 7).

Brystningerne er udformet som fire murede søjler 102 cm høje med murede stykker imellem af 80 cm højde. Søjlerne er formet som en 43 cm høj basis (52 x 52 cm), og et skaft på 43 cm (39 x 39 cm) kronet med et nedad affaset granitstykke på 14 centimers tykkelse. (7, 10). Enkelte (tre) granitstykker er udskiftet med cement formet på lignende måde. Stykkerne imellem søjlerne er kronet med et profileret rulleskifte egnet til at aflede regnvand. (9).

Brystningen er i det nordvestlige hjørne af broen for nogle år siden repareret efter en påkørsel. Arbejdet er udført omhyggeligt med sten i originale dimensioner, men ikke i nøjagtig samme farve.

Beskrivelse af omgivelserne:

Landskabet omkring broen består af lavtliggende enge og marker. Åens bredder er i et par meters bredde bevokset med siv. (3).

Bygningshistorie: Slyk Bro er ført over Damhus Å, som efter alt at dømme er identisk med den i de ældste kilder omtalte Gammelå. Broen er opført 1857 efter overenskomst 5. maj 1855 mellem 19 af egnens lodsejere fra Sønder og Nørre Vosborg, samt Vemb og Gjørding sogne - heriblandt etatsråd Tang, som forpligtede sig til ¼ af udgiften. Herved lettedes adgangen til de vestligere liggende udnyttede arealer.

Den er udført af en lokal murermester. Etatsråd Tang skal have fået inspirationen til konstruktionen på en Italiensrejse. De håndstrøgne mursten er fremstillet på etatsrådets eget teglværk ved Skærum Mølle. Slyk Bro minder i konstruktion, materialer og form om broen over voldgraven til Nr. Vosborg. (4). I 1886 blev en oprindelig overbygning på brystningerne ifølge traditionen fjernet. Den skulle have haft samme åbne netformede udformning som murene ved godset. Der er imidlertid ingen fotos, tegninger eller spor på bygningsværket, som kan bekræfte dette.

1934 blev broen udvidet, men der anvendtes nyfremstillede sten af samme type og fra det samme teglværk som de oprindelige. Udvidelsen kan anes i brobuens underside.

For 10-15 år siden blev broens side mod nordvest påkørt; den blev dog omhyggeligt repareret af kommunen med sten af oprindeligt format, men uden at det var muligt at finde sten i ganske tilsvarende farve. (11).

Broen er stadig i dagligt brug og anvendes også af tung trafik som høstmaskiner og store lastvognstog.

Baggrunden for forslaget:

Broen er ikke underlagt nogen form for beskyttelse.

Forslaget om en sikring af broen ved fredning skal ses i sammenhæng med den fornyede interesse, der i disse år er omkring det fredede gods Nr. Vosborg og det tidligere tilhørende anlæg ved Skærum Mølle. Her er der bl. a. et lille museum om det tidligere teglværk, som tilhørte godsejeren og politiker, etatsråd Andreas Evald Meinert Tang (1803-68) på Nr. Vosborg, hvis initiativrigdom og solidaritet med bønderne prægede egnen. Som politiker var han medlem af den grundlovgivende forsamling.

Som et led i arbejdet for at holde det bygningskulturelle og kulturhistoriske miljø omkring Nr. Vosborg i hævd og bevare helheden så intakt som muligt ønskes Slyk Bro sikret for fremtiden ved en fredning.

Vedligeholdelsestilstand:

Broen forekommer umiddelbart at være i god stand. Stenene i murværket er ikke sprængte og fugerne er velholdte. Vejbelægningen er uden revner.

Kommunens sidste tilsynsrapport stammer fra 8. maj 1995. Flere af manglerne dengang synes afhjulpet, uden at det dog er registreret – blandt andet er forvitringen ved vandspejlet i det NØ-lige hjørne af broen udbedret og mosbegroningen stort set fjernet. En vis gennemsvivning i den vestre del af brobuen kan stadig iagttages. (*Bilag*).

Planforhold:

Der er ikke udarbejdet kommuneatlas for kommunen.

Identifikation: Ringkøbing Amt.

Kommune: Ulfborg-Vemb

Adresse: Skalstrupvej i Gørding.

Bygværksnummer: 16

Ejer: Ulfborg – Vemb Kommune.

Kilder: Trap Danmark.

Nr. Vosborg godsarkiv, Landsarkivet i Viborg. (G 438 - 212).

Kirsten-Elizabeth Høgsbro: Broer – Recente fortidsminder,

Antikvariske studier 2, Fortidsminder og Bygningsbevaring, Fredningsstyrelsen, København 1978.

1.

2.

3.

4.

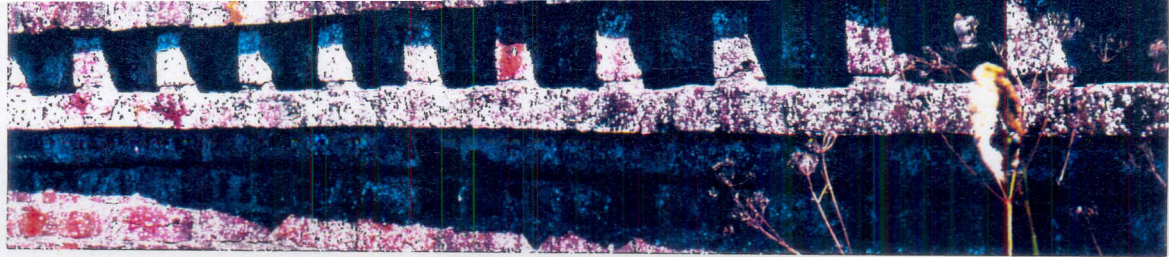

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.